

O'QUVCHILARNI O'QUV STRATEGIYALARIGA O'RGATISH

Pulatova Muattar Kurakboyevna

muattarkurakboyevna@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19878885>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim vositalari sanalgan o'quv startegiylari, pedagoglarning o'quvchilarga sifatli bilim olishida maslahatchilik kompetensiyasi, o'quvchi o'z ustida mustaqil ishlay olish ko'nikmalarini rivojlantirishida pedagoglarning roli, o'qituvchilar o'zlarida yangi yondashuvlarni shakllantira olishi, rivojlantirishi masalalari yuzasidan fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Oson o'quv uslublari, o'rganish usullari, strategik yondashuv, strategiya, o'quv strategiyasi, ta'lim oluvchi, kasbiy rivojlanish, pedagogik maslahat.

Bugungi kunda ta'lim oluvchi jamiyatda muvafaqqiyatga erishgan shaxs sifatida kamolga yetishi uchun o'z ehtiyojlari savfiga bilim olish, ko'nikmalarni mustahkamlash kabi harakatlarni turmush tarzining ajralmas qismiga aylantimog'i lozim. O'quvchi ongida muntazam ravishda o'z ustida ishlash ko'nikmasini kundalik hayotiy ehtiyoj sifatida qabul qilinishida dastlabki turkini pedagog o'z vaqtida bera olishi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarning o'quvchilarga o'quv strategiyalariga o'rgatishida quyidagi maqsadlar uchun yordam berish nazarda tutiladi: matnni o'qish va tushunish, loyihalar va yozma ishlarni bajarish, eslatmalar yozib olish, vaqtni boshqarish, tashkil eta olish, ma'lumotlarni o'rganish va eslab qolish, test topshirish, muammoni hal qilish, o'z-o'zini nazorat qilish va boshqalar.

Maktablar o'quv faoliyati fan va texnologiyaning amaliy integratsiyasini, zamonaviy ta'lim talablaridan biri sifatida barcha o'quvchilar bir xil tushuna olishi va tafakkurida ko'nikma hosil qila olishi uchun innovatsion o'quv strategiyalarini qo'llashni talab qilmoqda. O'quvchilarning o'zlashtirish darajasi bir xil bo'lmasligi nuqtai nazaridan, har bir o'quvchining o'z ehtiyojlariga alohida e'tibor qaratishni lozim. O'quv strategiyalarga asoslangan o'quv faoliyati nafaqat tushuntirish, balki, ko'rsatish, savol bera olish, hayot bilan bog'lash, eng yuqori natijalar tahlili, fiziologik imkoniyatlar sarhisobi va boshqalarga asoslanadi. Ta'lim olishning har qanday turida an'anaviy, innovatsion, masofaviy-onlayn yoki mustaqil ta'lim turlarida o'quvchilarda o'zlariga akademik maqsadni qo'ya olishlari va mazkur maqsadga yetaklovchi individual harakat trayektoriyasini yarata olish ko'nikmasini shakllantirish masalasi o'zining yangi yechim va takliflarini kutmoqda. Kutilgan natijaga erishish yo'lida o'zlarini yo'naltirishlari va o'z-o'zini rag'batlantirish ko'nikmasini shakllantirishlari ham nazarda tutiladi.

O'quv strategiyalari o'quvchilarning samarali o'rganishlari uchun foydalanadigan usullar hisoblanadi. Shuningdek, o'quv strategiyasini akademik va akademik bo'lmagan sharoitlarda mazmunni yanada oson va samarali o'zlashtirish yoki boshqa vazifalarni bajarish uchun ma'lum ko'nikmalarni tashkil qilish va ulardan foydalanishning individual usuli sifatida izohlash mumkin. O'quv strategiyalari o'qituvchilarga ta'lim oluvchilarga ma'lum tarkib yoki ko'nikmalarni emas, balki qanday o'rganishni o'rgatish imkonini beradi. Bu o'quvchilarning o'quv jarayonining faol ishtirokchilari bo'lishini ta'minlashga yordam beradi. Strategik yondashuvga asoslangan jarayonda o'quvchilar o'qituvchidan ma'lumot olmaydilar va baholashdan passiv foydalaniladi, chunki ular o'quv jarayonining barcha jihatlarini qanday hisobga olishni o'rganadilar. O'quv strategiyalaridan bunday faol foydalanish o'quvchilarga ko'nikmalarni rivojlantirishga, o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga va o'rganish jarayonida motivatsiyani oshirishga yordam beradi. O'quv strategiyalardan foydalanish o'z-o'zini

o'rganishga yordam beradi va o'quvchilarga o'zlarining ta'limlari uchun javobgarlikni zimmlariga olishga sababchi bo'ladi. O'quv strategiyalaridan foydalanishdan maqsad - o'quvchining motivatsion yoki ruhiy holatiga hamda ularning yangi bilimlarni tanlashi, egallashi, tashkil qilishi yoki birlashtirishiga ta'sir qilishdir.

O'quv strategiyalari kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun ham zarur bo'lgan faol, o'z-o'zini jalb qilish vositalaridir. Shuningdek, o'quvchilar tomonidan yangi ma'lumotlarni olish, saqlash, eslab qolish va ulardan foydalanish jarayonini yaxshilash uchun ishlatiladigan ko'plab ongli harakatlar hisoblanadi.

O'quvchilar boshlang'ich sinflardagi ko'nikmalarni o'rganishdan ko'ra, o'rta sinflardagi mazmuni o'rganishga o'tganda mustaqil ravishda darsliklardan ma'lumot o'qish, ma'ruza matnlari, o'z-o'zini boshqarish va yozma insholar, testlarda tushunishlari uchun ortib borayotgan talablarga duch kelishadi. Yuqori sinflarga o'tganlarida esa ular mavzuga emas, balki amaliyotga e'tibor berishni boshlaydilar. Ular vazifalar yoki muammolarni hal qilish uchun vaqt va kuch sarflashda ko'proq motivatsiyaga ega bo'lishi kutiladi. Strategik yondashuvning motivation aspektlari funksional jihatdan ayni nuqtalarda samarali natijalarga ega bo'lishda asqotishi nazarda tutiladi.

Bugungi kunda ta'lim jarayoniga asoslangan strategik yondashuvlarning aksariyati til o'rganish uchun moslashgan bo'lsa-da, ulardan barcha fanlarni o'qitishda foydalanish o'quv strategiyalarining murakkabligini tushunish uchun yaxshi asos yaratgan holda, funksoinal ahamiyatni ochib berishga hizmat qiladi. O'quv strategiyalarini tasniflashning ko'plab usullari mavjud. O'quv strategiyalarni mazmuni jihatidan kognitiv o'quv strategiyalari; xulq-atvor strategiyalari; o'z-o'zini tartibga solish strategiyalari toifalarga bo'lish mumkin.

1. Kognitiv o'quv strategiyalari;
2. Xulq-atvor strategiyalari;
3. O'z-o'zini tartibga solish strategiyalari. [3]

Sinfda o'qituvchi uchun o'quv strategiyalarini tanlash barcha o'quvchilar uchun muhim. O'quvchilar tomonidan esa strategiyalardan foydalanilish uchun, o'qituvchilar tomonidan o'rgatilish uchun guruhlash yanada osonlashtiradi. Hozirgi davrda ushbu strategiyalarni ayrim pedagoglar menejment ko'nikmalari va o'qishni tushunish singari tushunchalar ochib beradi.

O'quvchilar turli xildagi xarakter-xususiyatlariga, psixologik jihatlarga ega. Shu sababli, turlicha individual yondashuvni talab etishadi. Bu holat sinfdagi har bir o'quvchiga individual o'quv strategiyalarini ishlab chiqishni, tanlashni talab qiladi. Darhaqiqat, sinfdagi o'quvchilar iqtidorli yoki o'ta iqtidorli bo'ladi. Ularning idrok kanallari xoslangan yondashuvlar o'zini oqlayotgan mazkur davrda o'quv strategiyalaridan foydalanish masalasi dolzabligini saqlab qolmoqda deyish mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Argyris C., D. Schon. Organizational Learning: Vol. 2. Theory, Method, and Practice. Reading: Addison-Wesley 1996.
2. Fleming N. Teaching and learning styles VARK strategies. Christchurch. 2006.
3. Weinstein C., R. Mayer. "The teaching of learning strategies," in Handbook of Research on Teaching, ed. M. C. Wittrock (New York: Macmillan), 1986 315-327.
4. Wittrock M.C., Alesandrini K. Generation of summaries and analogies and analytic and holistic abilities. Am.Educ.Res. J. 1990.

5. doi:10.3102/00028312027003489
6. Zimmerman B.J. "Models of self-regulated learning and academic achievement," in Self-Regulated Learning and Academic Achievement: Theory, Research and Practice, eds J. Z. Barry and H. S. Dale (New York: Springer) 1989.
7. Савинова Л.Ф. Современные модели повышения квалификации: опыт, проблемы, перспективы // Научные обеспечение системы повышения квалификации кадров. – Челябинск, 2013.
8. Ройтблат О.В. Развитие теории неформального образования в системе повышения квалификации педагогических работников: дисс... док. пед. наук. – Тобольск., 2015.
9. Jumaniyozova M.T. Malaka oshirish jarayonida o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashning pedagogik asoslari (tarix fani o'qituvchilari misolida): ped. fan. nom... diss. – Toshkent, 2007